

Oklarheter kring den digitala arbetsmiljön

Havererade journalsystem inom vården, gränslösa arbetstider, dåligt stöd vid införandet av nya it-system. En ny rapport tar upp dagens digitala arbetsmiljöer och dess brister.

Antalet digitala redskap som användare i sina yrken förväntas känna till och kunna använda ökar stadigt, inte sällan använder yrkesgrupper så många som 20–30 system, enligt rapporten "[Digital arbetsmiljö](#)" som bland annat gått igenom internationell forskning i ämnet.

Dessutom utpekar rapporten att olika verksamheter löpande inför nya it-system. Ett vanligt problem är att avancerade it-system köps in utan att behoven klargjorts och att stöd från ledning brister. Följden blir ofta en upplevelse av höga krav, låg egenkontroll och svagt socialt stöd.

– Den kombinationen ökar risken för skadlig stress, som bland annat kan leda till utmattning, säger Jan Gulliksen, professor på KTH och en av forskarna bakom rapporten.

Det gränslösa arbetslivet nämns även det i rapporten. Exempel är sociala medier som används både på jobbet och på fritiden, samt möjlighet att arbeta hemifrån. Å ena sidan hjälper it till att göra arbetslivet mer flexibelt i både tid och rum.

– Å andra sidan blir konsekvensen att ansvaret att skapa balans mellan krav och resurser läggs på individen. För många skapar det osäkerhet om hur de kan uppfylla kraven. Resultatet blir att många arbetar för mycket och får för lite vila, säger Jan Gulliksen.

Kostnaderna för dålig digital arbetsmiljö höga

Förlorad effektivitet i arbetet på grund av brister i digital arbetsmiljö uppskattas i rapporten till mångmiljardbelopp per år. Kostnader för belastningsskador, sjukskrivningar och sjuknärvaro är också höga men svåra att beräkna, enligt rapporten.

De drabbade yrkesgrupperna som berörs är många. Vårdgivare som jobbar i blindo under haveri av journalsystem. Piloter som ser otaliga larm gå igång samtidigt i akuta situationer och försvåra beslut. Rapporten nämner även den ökande mängden it-system och hjälpmedel som handläggare på exempelvis myndigheter förväntas bemästra, där ökade krav på besparingar och effektivitet blir en ytterligare börda.

Trots att det finns mycket baskunskaper inom digital arbetsmiljö saknas fortfarande praktisk tillämpning av dem, menar forskarna.

– Arbetsgivarna som råår över arbetsmiljön saknar instrument att agera. I många organisationer råder ovisshet. Vem ansvarar för den digitala arbetsmiljön? säger Bengt Sandblad, professor vid Uppsala universitet och den andra forskaren bakom rapporten.

It-ronder – en åtgärd

Ett sätt att åtgärda digital arbetsmiljö – använd i vården – är genom it-ronder, beskriver forskarna. Ansvarig chef, skyddsombud och it-kunnig personal går bland annat igenom verksamhetens hårdvara, mjukvara, kringutrustning, programmiljöernas patientsäkerhet, användbarhet och tidsåtgång, enligt en checklista. Ansvar för åtgärder delas upp och följs upp.

Rapporten nämner ansvariga för att åtgärda bristande digital arbetsmiljö, bland andra:

- Beställare av digitala produkter och tjänster, samt leverantörer som tillhandahåller dessa, måste säkerställa att de it-system som införs på en arbetsplats leder till en god digital arbetsmiljö.
- Högskolorna behöver forska mer och utbilda fler experter inom området digital arbetsmiljö. För detta behövs fler forskningsprogram inom området.
- Arbetsmiljöverket behöver tydligare följa upp och ställa krav på god digital arbetsmiljö. Myndigheten behöver modernisera föreskrifter och bygga upp ytterligare kompetens inom området.
- Politiskt ansvariga till ansvariga myndigheter behöver ge tydligare direktiv om tillsyn av den framtida digitala arbetsmiljön.

Kontakter med forskarna:

Jan Gulliksen, professor, KTH tel. 0730-373930

Bengt Sandblad, professor, Uppsala universitet tel. 0705-437719

Kontakter på Arbetsmiljöverket:

Viveca Wiberg, sakkunnig, tel. 010-730 99 78

Presstjänsten, tel. 010-730 91 55.

Se även information gällande [seminariet om digital arbetsmiljö](#) som hölls den 1 december.